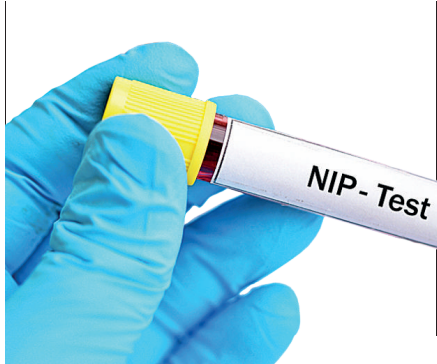

Sinds 2013 heeft de NIP-test in het UZ Leuven bij vijftien zwangere vrouwen kanker aan het licht gebracht. "Het biedt mogelijkheden voor een bredere kankerscreening in de toekomst", zegt professor Frédéric Amant (UZ Leuven).

NIP-test bracht al bij 15 zwangere vrouwen kanker aan het licht

Sarne Deferme

De voorbije acht jaar werden er in het UZ Leuven 129.000 niet-invasieve prenatale testen (NIPT) uitgevoerd. Daarbij wordt rond twaalf weken zwangerschap via het bloed van zwangere vrouwen het DNA van de baby in het bloed van de moeder onderzocht. Het belangrijkste doel van de test is het opsporen van chromosomafwijkingen, waarvan trisomie 21 (downsyndroom) de bekendste is. Bij 15 van die 129.000 vrouwen bracht de NIP-test echter ook kanker bij de moeder aan het licht. Het ziekenhuis van Leuven was het eerste ter wereld dat deze verrassende uitkomst vaststelde en verder onderzocht. "In 2015 hebben we er voor het eerst over gerapporteerd", zegt professor Frédéric Amant, gynaecoloog van UZ Leuven, die het onderzoek voerde samen met Liesbeth Lenaerts van het labo gynaecologische oncologie en Joris Vermesch van het Centrum Menselijke Erfelijkheid. Nochtans was de NIP-test nooit bedoeld om kan-

ker op te sporen. "Maar omdat je een bloedstaal van de moeder neemt, is het logisch dat je ook gegevens over haar DNA te zien krijgt", legt Amant uit. "Aangezien kankercellen DNA vrijgeven in het bloed, kan je die dus ook opsporen. De eerste keer heeft ons dat verrast. Moeders wisten bovendien niet op voorhand dat de test ook informatie over henzelf kon opleveren, waardoor het schok-effect extra groot was. Nu kunnen we hen daarvoor waarschuwen."

Afwijkend DNA

De NIP-test op zich geeft echter nooit uitsluitsel, en bepaalt ook niet om welk type kanker het gaat. "De test toont alleen een afwijking in het genetische materiaal", zegt Amant. "Vervolgens wordt er een tweede test gedaan. Wordt het afwijkende patroon bevestigd, dan volgt een MRI-scan van het hele lichaam om uit te zoeken waar het probleem zich bevindt. Maar in veel gevallen is de afwijking in de NIP-test van die orde dat we al een sterk vermoeden hebben dat het om een oncologisch probleem bij de moeder gaat."

Bij de vijftien moeders ging het in ongeveer twee derde van de gevallen om bloedkankers, zoals bijvoorbeeld lymfeklierkanker. "Het is ook logisch dat je DNA van bloedkankers in het bloed terugvindt", zegt Amant. "In de overige gevallen ging het dan om andere kankers, zoals borst- of baarmoederhalskanker."

De NIP-test wordt uitgevoerd sinds 2013. Sinds juli 2017 is de test bovendien terugbetaald voor alle aanstaande moeders. "De eerste jaren werd de test enkel gedaan bij hoogrisicozwangerschappen", zegt Amant. "Sinds 2017 is dat bij nagenoeg alle zwangere vrouwen, en stellen we dus ook meer oncologische problemen vast." Ook over de kankerbehandeling van zwangere vrouwen was tot voor enkele jaren nog niet veel bekend. "Omdat chemo snel delende cellen bestrijdt, gingen veel artsen en onderzoekers ervan uit dat de behandeling ook de foetus zou aantasten", zegt Amant. "Ons onderzoek toonde echter aan dat dat niet het geval is. In 2012 en 2015 onderzochten we kinderen van drie en zes jaar oud van wie de moeder tijdens de zwangerschap che-

mo had gehad. We hebben daarbij vastgesteld dat er geen echte problemen bij die kinderen waren. In de eerste twaalf weken van de zwangerschap is het echter geen goed idee. Dan worden alle organen van het kindje gevormd, en verduubelt de kans op aangeboren afwijkingen van 6 à 7 tot 12 à 14 procent."

Bredere kankerscreening

Dat de NIP-test kanker opspoorde, opent ook perspectieven voor een bredere kankerscreening bij mannen en vrouwen die niet zwanger zijn. "We hebben de test uitgevoerd bij een duizendtal 65-plussers", zegt Amant. "Daarbij hebben we zes bloedkankers vastgesteld. Dat waren zes personen die niet ziek waren en geen klachten hadden. Maar momenteel staat de test nog niet voldoende op punt om ze breed in te zetten." In theorie zou de test ook nog andere problemen moeten kunnen vaststellen. "In principe zou je elke genetische aandoening van de mama kunnen opsporen", zegt Amant daarover. "Maar zo ver zijn we nog niet."

"In principe zou je elke genetische aandoening van de mama kunnen opsporen"

Frédéric Amant

Gynaecoloog UZ Leuven

"Van alle slechte kaarten trok ik de beste"

Het prille geluk van een zwangerschap dat overschaduwd wordt door een harde diagnose. Het overkwam ook Fien Putzeys (32) uit Gingelom. Amper 12 dagen na haar bevalling kreeg ze alweer een chemobehandeling voor lymfeklierkanker, afgelopen donderdag kreeg ze te horen dat alle kankercellen weg zijn. "Van alle slechte kaarten trok ik de beste."

MAMA FIEN PUTZEYS (32)

FOTO RAYMOND LEMMENS

Eind vorig jaar ontroerde het verhaal van de Beringse blogster Lara Switten heel wat mensen. Zij beviel begin december van haar derde kindje. Na de NIP-test had ze de diagnose van baarmoederhalskanker gekregen, die bovendien niet meer te genezen is. Een verhaal waar de Gingelomse Fien zich deels in herkent. "Al kent mijn verhaal wel een veel positievere afloop. Dat is ook de reden waarom ik er graag over wil vertellen, voor zwangere vrouwen die in de toekomst de diagnose nog krijgen."

NIPT zonder resultaat

Ook bij Fien waren er wat problemen met de NIP-test, al werden die niet meteen aan kanker gelinkt. "De NIP-test op 12 weken gaf tot twee keer toe geen resultaat", vertelt ze. "Maar de gynaecoloog maakte zich geen zorgen, en zei dat dat af en toe wel eens gebeurt. Hij raadde aan om voor de zekerheid een vruchtwaterpunctie te laten doen in het UZ Leuven. Die punctie bevestigde dat alles in orde was met de baby, dus waren we gerustgesteld."

Rond 18 weken zwangerschap voelde Fien plots bobbeltjes in haar hals. "Ik was niet meteen ongerust, maar ging voor de zekerheid toch eens naar de huisarts", vertelt ze. "Die dacht dat het een ontsteking zou zijn. Een weekje antibiotica bracht echter geen verbetering. Omdat de dokter vanwege mijn zwangerschap niet zeker wist wat hij al dan niet kon voorschrijven, verwees hij me door naar mijn gynaecoloog. Die wilde op zijn beurt dat ik een echo liet maken. Maar nog steeds leek niemand echt ongerust te zijn."

Hodgkinlymfoom

Op de echo was te zien dat Fiens klieren gezwollen waren. "Ik reageerde opgelucht: 'Oef, het zijn geen wijnen mijn klieren, en geen tumoren!' De dokter antwoorde daarop nogal ontwijdend, en zei dat ze niet wist van waar de zwelling kwam. Daarvoor moest een punctie genomen worden. Toen begon ik me toch wel vragen te stellen." Enkele dagen later belde haar gynaecoloog met het resultaat van de punctie. "Ik heb een dansschool en het was net de eerste dag na de lockdown dat we opnieuw les mochten geven." Van het gesprek zelf herinnert Fien zich niet meer veel. "Hij begon heel geruststellend. Dat ik het Hodgkinlymfoom

had, en dat dat vaak voorkomt bij jongere mensen. Ik had eigenlijk nog nooit van een lymfoom gehoord, en was me dus nog van geen kwaad bewust. Tot hij zei dat ik een afspraak had op de afdeling oncologie in Leuven en dat ik chemo zou krijgen. Het voelde alsof de grond onder mijn voeten wegzakte. Wat hij daarna nog gezegd heeft, weet ik niet meer. Behalve dat mijn kindje vroeger gehaald zou worden en dat ik sowieso in Leuven zou bevallen." De volgende dag al kon Fien in het UZ Leuven terecht. "Daar werd ik enigszins gerustgesteld. Van alle slechte kaarten die ik kon trekken, had ik de beste getrokken. Het Hodgkin lymfoom is een van de best geneesbare kankers." De diagnose verklaarde wel meteen waarom de NIP-test geen resultaat had gegeven. "Achteraf zouden ze in Leuven dat de NIP-test al op kanker wees", zegt Fien. "Maar destijds weten ze het afwijkende resultaat aan de wachttijd in het labo aan de Covid-drukke. Omdat DNA zo fragiel is, dachten ze dat het beschadigd was geraakt."

Geen neveneffecten voor de foetus

Grote zorg bleef wel hoe het nu moest met die chemo terwijl er leven in Fiens buik groeide. "Toen werd er nog gesproken van acht behandelingen. Uiteindelijk werden het er twaalf", zegt Fien. "Uit onderzoek wisten ze wel dat alvast tot negen jaar er zo goed als geen neveneffecten waren bij kinderen van wie de mama chemo kreeg tijdens de zwangerschap." Twee weken na haar eerste afspraak in Leuven keerde Fien al terug voor haar eerste chemobehandeling. "Hoewel ik elke keer opzag tegen de chemotherapie, keek ik tegelijkertijd uit naar de echo die ik diezelfde dag kreeg", vertelt ze. "Alles werd nauw opgevolgd door experts die wisten wat het beste was voor mijn voor de baby. Die persoonlijke aanpak was heel fijn. Vanwege de zwangerschap kon ik wel geen medicatie tegen de misselijkheid nemen. Maar eigenlijk verdreef ik de behandelingen toen erg goed. Al was ik wel enorm vermoeid. Gelukkig had ik mijn vrienden en familie. Uit al hun kaartjes en attenties kon ik op die momenten energie putten."

Zonder hartslag

Op 22 oktober, na 38 weken zwangerschap, werd

Fiens bevalling ingeleid. Alles leek vlot te verlopen, tot het verhaal opnieuw een abrupte wending kende. "Mart werd geboren zonder hartslag. Nog geen minuut later stond er vijftien man in de verloskamer en werd ze gereanimeerd. Ze weten niet wat de reden geweest is, al zou het niets met mijn chemobehandeling te maken hebben." De kleine Mart kwam erdoor, en lijkt niets aan de woelige zwangerschap en bevalling overgehouden te hebben. Volgens mama Fien heeft haar ziekte Marts leven misschien zelfs gered. "Door mijn ziekte ben ik bevallen in het beste ziekenhuis, omringd door experts. Als ik ergens anders was bevallen, was de kans op een goede afloop misschien kleiner geweest."

Kraamtijd

De ziekte heeft het zwangerschapsgeluk van Fien echter wel overschaduwed. "In het begin zei ik dat er nu zeker een derde kindje moest komen, omdat ik ooit eens zorgeloos zwanger wou zijn. (lacht) Al denk ik niet ik er ooit nog helemaal gerust in zou durven zijn." Ook de kraamtijd zit er volledig anders uit dan bij haar eerste dochter. "Twaalf dagen na mijn bevalling kreeg ik mijn volgende chemobehandeling al. Vanaf dan had ik ook veel meer bijwerkingen. Als je zwanger bent, kan je duidelijk veel meer aan." Veel rusten blijft essentieel voor de jonge maar. "Mart gaat elke middag naar mijn mama, zodat ik mijn middagdutje kan doen. Ik voel me daar soms wel wat schuldig over."

Zowel moeder als dochter stellen het vandaag nog. Half december kreeg Fien haar laatste chemobehandeling. "Omdat ze tijdens de zwangerschap geen PET-scan kunnen doen, kon dat pas na de bevalling. Daarop zaten ze dat de actieve kankercellen weg waren. Toen hebben ze me dus eigenlijk pas gerust kunnen stellen." Afgelopen woensdag ging Fien opnieuw onder de scanner. "Donderdag kreeg ik te horen dat alle kankercellen weg zijn en dat mijn behandeling crop zit. De komende twee jaar zal ik wel nog driemaandelijks opgevolgd worden. Maar nu kan het genieten echt beginnen."

"Donderdag kreeg ik te horen dat alle kankercellen weg zijn en dat mijn behandeling erop zit"

Fien Putzeys

